

Олту Ф. Діяльність державного архіву Одеської області по захисту історичної пам'яті Одещини.....	141
Потіха А. Підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів як інструмент збереження інформації сайтів політичних партій.....	145
Ситнік Т. Національне надбання у Педагогічному музеї України як джерело наукових досліджень.....	149
Сівков О. Колекція «Педагогічна україніка, 1842–1923 рр.» у фондах Педагогічного музею України.....	153
Степанович К. «Журнали педагогічної та історико-культурної тематики 1834-1923 рр.» Педагогічного Музею України.....	157
Супронюк О. Фонд еміграційних часописів відділу зарубіжної україніки національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: проблеми збереження.....	161
Юрченко О. Державна наукова організація «Книжкова палата України імені Івана Федорова» як осередок документальної пам'яті України.....	166

ВЕБ-САЙТИ АРХІВНИХ, БІБЛІОТЕЧНИХ ТА МУЗЕЙНИХ УСТАНОВ СТРУКТУРА, ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ТА ЇЇ ЗБЕРІГАННЯ

Kandur H. Setting standards for electronic archiving: Turkish public sector experience.....	170
Бевз Т. Офіційний сайт міста Одеси як джерело для вивчення діяльності міської громади.....	174
Баталкіна В., Андрєєв С., Андрєєва К. Веб-сайт музею – інформаційний доступ до збереження історії.....	178
Бслая О. Документоведення on-line через сайт установи.....	182
Бойко Г. Мережа сайтів архівів Київщини.....	186
Гулай В. Політико-комунікативні інструменти доступу до історико-культурної спадщини міст-партнерів України та Польщі.....	190
Келєр О. Німці Причорномор'я. Архівні фонди та інтернет-ресурси як взаємодоповнюючі джерела з пошуку коріння розпорошеного народу.....	194
Кондрашевська Ю. Інформаційне наповнення веб-сайтів громадсько-політичних організацій українців у Канаді.....	198
Кравченко Н. Віртуальні виставки Педагогічного музею України як спосіб популяризації видатних педагогів.....	202
Курченко Т. Стан доступу та збереження цифрової історико-культурної спадщини України на сайтах обласних краєзнавчих музеїв.....	206
Мина Ж. Впровадження веб-технологій у бібліотечних установах: відкритий доступ до наукової інформації.....	210

Ситнік Т. Національне надбання у Педагогічному музеї України як джерело наукових досліджень / Т. Ситнік // Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7—9 квітня 2015 р., Національний авіаційний університет / редкол. Тюрменко І. І. та ін. — К. : «Талком», 2015. — С. 149—153.

НАЦІОНАЛЬНЕ НАДБАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ МУЗЕЇ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тетяна Ситнік – гол. зберігач фондів.
Педагогічний музей України (м. Київ, Україна)

NATIONAL HERITAGE IN PEDAGOGICAL MUSEUM OF UKRAINE AS SOURCE OF SCIENTIFIC RESEARCH

Tatyana Sytnik – chief custodian of funds.
Pedagogical Museum of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

The article deals with the structure of the scientific object "Collection of early printed books Pedagogical Museum of Ukraine" (manuscripts, early printed books and rare editions of 1477-1923), which is the national treasure and one of the ways for its popularization – the scientists research from other institutions.

Key words: national treasure, scientific researches, Pedagogical Museum of Ukraine, collections.

Роки незалежності стали часом реформ як у соціально-гуманітарній сфері в цілому, так і у музейній справі України зокрема. В Україні відбувається процес формування правових засад державного управління, що передбачає зміни у сфері культури. Музеї вважаються потужною складовою культурної, духовної, інтелектуальної інфраструктури суспільства. Цілеспрямоване державне управління музейною справою в Україні може відігравати важливу роль у створенні належних умов для реалізації інноваційних ідей у розвитку музеїв.

Музейні заклади є унікальним результатом історико-культурних досягнень цивілізаційного розвитку, що виконують специфічні, притаманні лише їм завдання: збирати, зберігати, досліджувати та популяризувати матеріальні і духовні надбання – реальні автентичні та оригінальні об'єкти людської діяльності. Саме музеї створюють можливість прямого контакту з першоджерелами знань та інформації на відміну від інших засобів масової комунікації, що і є виключно їхньою особливістю та неповторністю [3].

У 2001 році колекцію стародруків Педагогічного музею України визнано науковим об'єктом, що становить національне надбання (Постанова Кабінету міністрів України № 1709 від 19.12.2001 р.) [1, с. 64]. Науковий об'єкт, що становить національне надбання – це унікальний об'єкт, що не піддається відтворенню, втрата або руйнування якого матиме негативні наслідки для розвитку науки та суспільства. Вирішення комплексу проблем, пов'язаних зі збереженням та вивченням цього об'єкту – важливої складової культурного й інформаційного потенціалу народу, – забезпечує доступність документального спадку минулого

для теперішнього і майбутнього поколінь. Водночас, належне його функціонування дає можливість науковцям України і світу ознайомитись із широким колом цінних для історії світової цивілізації джерел.

Станом на 1 січня 2015 р. науковий об'єкт «Колекція стародруків Педагогічного музею України» (рукописи, стародруки та рідкісні видання 1477–1923 рр.) налічує 4053 одиниці зберігання, складається з 10 колекцій: «Рукописи XVIII – XIX ст.», «Інкунабули», «Кириличні стародруки XVII – поч. XX ст.», «Видання гражданського друку XVIII – першої третини XIX ст.», «Стародруки латинським шрифтом XVI – XVIII ст.», «Картографічні видання XVIII – поч. XX ст.», «Розвиток наук у XIX – першій чверті XX ст.», «Журнали педагогічної та історико-культурної тематики 1834–1923 рр.», «Педагогічна україніка 1842–1923 рр.», «Українська дитяча книга 1885–1922 р.» і є важливим інформаційним ресурсом для науковців, здобувачів та студентів.

Одним із напрямів діяльності музею є надання можливості користуватися безцінними фондовими матеріалами різним категоріям дослідників. Підставою для надання доступу відвідувачам до наукового об'єкту є лист-прохання на ім'я директора Педагогічного музею України із зазначенням досліджуваної теми. Так, протягом 2014 року звернулось за дозволом працювати із раритетними виданнями для написання дисертаційних робіт 6 науковців із Інституту педагогіки НАПН України, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ імені М. П. Драгоманова, Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка. Співробітниками музею надано понад 130 видань, що становлять національне надбання для написання досліджень на теми: «Організаційно-педагогічні засади підготовки вчителів математики у вищих навчальних закладах України у 20–30-х рр. XX ст.»; «Проблеми корекційної педагогіки у творчій спадщині Рудольфа Генріховича Краєвського»; «Внесок А. І. Гендрихівської у розвиток суспільного дошкільного виховання (30-ті рр. XX ст.)»; «Психолого-педагогічна спадщина Януша Корчака»; «Освітньо-культурна і громадська діяльність Якова Чепіги в контексті розвитку освіти на Україні початку XX ст.»; «Професійний розвиток особистості у педагогічній системі А. С. Макаренка»; «Ідеї розвитку педагогічної майстерності вчителя в творчій спадщині О. Музиченка (1875–1937 рр.)». Основними джерелами для написання досліджень стали матеріали з колекції «Журнали педагогічної та історико-культурної тематики 1834–1923 рр.». Це понад 70 найменувань періодичних видань загальною кількістю 1648 одиниць зберігання. 3-поміж них: «Атеней» (1828–1830, журнал критики, современной истории и литературы), «Библиотека для чтения» (1822–1823, журнал словесности, наук, художеств, промышленности, новостей и мод), «Вестник воспитания» (1890–1917, научно-популярный журнал), «Гимназия» (1888–1900, журнал филологии и педагогики), «Еврейская школа» (1904–1905, ежемесячный журнал, посвященный воспитанию и образованию евреев), «Журнал Министерства Народного Просвещения» (1834–1917), «Образование» (1892–1909, педагогический, литературный и научно-популярный журнал), «Педагогический сборник» (1901–1916), «Русская старина» (1870–1917, ежемесячное историческое издание), «Русская школа» (1890–1917, общепедагогический журнал для учителей и деятелей по народному образованию), «Старые годы» (1907–1916, ежемесячник для любителей искусства и старины), «Учитель» (1861–1870, журнал для

наставников, родителей и всех желающих заниматься обучением и воспитанием детей), «Художественно-педагогический журнал учителей» (1910–1914), «Школьные Экскурсии и Школьный музей» (1913–1916) та ін. Періодичні видання ХІХ – початку ХХ ст. є невід’ємною складовою вітчизняної педагогічної науки, її історії та розвитку. Водночас, ці часописи – не лише багате минуле педагогічної культури, а й жива сучасність, оскільки на їх сторінках висвітлювалися питання, що актуальні й сьогодні [4].

Значним попитом серед дослідників користується колекція «Педагогічна україніка 1842–1923 рр.», до складу якої входять твори українською мовою, незалежно від місця видання; твори друку всіма мовами, видані на території сучасної України; твори про українську освіту і науку, видані в усьому світі всіма мовами; твори педагогічної тематики, авторами яких є українці, українські установи, заклади, організації та об’єднання, видані в усьому світі всіма мовами [2, с. 66]. Зокрема, на особливу увагу заслуговують часописи: «Вільна українська школа» (К., 1917–1920), «Киевская старина (ежемесячный исторический журнал)» (К., 1884–1901), «Основа» (СПб., 1861–1862), «Світло» (К., 1910–1914), «Просвітянин-кооператор» (Ромни, 1919–1920), «Учительське слово» (Львів, 1912–1913), «Университетские известия» (1874–1913). В колекції представлено близько 150 циркулярів по управлінню Київським навчальним округом (1874–1917). Серед навчальної літератури особливо цінними є букварі: «Буквар южнорусский» Т. Шевченка (СПб., 1861), «Українська граматка» І. Деркача (М., 1861); «Рідна мова. Український буквар» О. Базилевича (Полтава, 1907), «Український буквар по підручнику А. Потебні» С. Русової (К., 1919); читанки: «Руска втора читанка для шкіл народних в Буковині» (Відень, 1880), «Рідна школа. Читанка III.» С. Черкасенка (Львів, 1919); підручники: «Позашкільна освіта. Засоби її переведення» (К., 1917) та «Дошкільне виховання» С. Русової (Катеринослав, 1918), «Лічба й міра. Арифметика в звязку з початками геометрії. Для трудової школи або самонавчання» К. Лебединцева (К., 1921), «Родная нива. Задачи для самостоятельных письменных упражнений. Пособие при изучении русского языка в начальных училищах. Ч. I» Т. Лубенця (К., 1890), «Словарь украинского языка» Б. Грінченка (К., 1907–1909) та ін. [4].

Варто відзначити, що понад 40 видань із колекції «Педагогічна україніка 1842–1923 рр.» стали основою для написання досліджень на теми: «Педагогічна діяльність Софії Русової», «Діяльність чехів, які проживали у м. Києві та області в кінці ХІХ – початку ХХ століття», «Компаративний аналіз повсякденного життя працівників освіти міста Києва у 19–20 століттях». Над вище зазначеними темами працювали: науковий співробітник Музею видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького; член Українсько-чеського культурно-освітнього товариства «Вишеград»; учениця Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка. А джерельна база колекцій «Розвиток наук у ХІХ – першій чверті ХХ ст.», «Журнали педагогічної та історико-культурної тематики 1834–1923 рр.» та «Педагогічна україніка 1842–1923 рр.» стали цінним матеріалом для співробітників кафедри загальної психології факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка під час написання колективної монографії на тему «Встановлення і розвиток психології в Київському університеті (1834–2013 рр.)».

Таким чином, упродовж 2014 року учнями, студентами, аспірантами, науковцями та фахівцями різних галузей опрацьовано понад 170 видань колекцій «Розвиток наук у ХІХ – першій чверті ХХ ст.», «Журнали педагогічної та історико-культурної тематики 1834–1923 рр.» та «Педагогічна україніка 1842–1923 рр.», які є складовою наукового об'єкту «Колекція стародруків Педагогічного музею України» (рукописи, стародруки та рідкісні видання 1477–1923 рр.), що становить національне надбання. Своєю тематикою і змістом видання цих колекцій висвітлюють важливі події і факти історії, видавничої справи та діяльності видатних людей, віддзеркалюють розвиток знань у різних галузях науки, становлять великий інтерес при вивченні історії наукових дисциплін: педагогіки, філософії, психології, мовознавства, математики, фізики, географії, ботаніки, медицини тощо. Отже, видання описаних колекцій дають нове осмислення процесів духовно-культурного та суспільно-політичного розвитку України і є безцінним джерелом наукових досліджень.

Список використаних джерел та літератури

1. Гайдей В. Праці вчених-математиків у колекції стародруків Педагогічного музею України / В. Гайдей, О. Міхно // П'ятнадцята міжнародна наукова конференція ім. акад. Михайла Кравчука, 15-17 травня. 2014 р., Київ: Матеріали конф. Т. 4. Історія та методика математики. – К.: НТУУ «КПІ», 2014. – С. 64-65.
2. Гайдей В. Підручники з математики у колекції «Педагогічна україніка 1842-1923 рр.» Педагогічного музею України / В. Гайдей, Т. Ситнік // П'ятнадцята міжнародна наукова конференція ім. акад. Михайла Кравчука, 15-17 травня. 2014 р., Київ: Матеріали конф. Т. 4. Історія та методика математики. – К.: НТУУ «КПІ», 2014. – С. 66-67.
3. Науково-дослідна робота Черкаського обласного краєзнавчого музею. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://museum.dp.ua/article0145-2.html>
4. Національне надбання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pmu.in.ua/category/natchionalne_nadbannya/